

PROCES POZYSKIWANIA UZBROJENIA I SPRZĘTU WOJSKOWEGO – WYZWANIA I ZMIANY

SZYMON MITKOW

Katedra Logistyki, Wydział Mechaniczny
WOJSKOWA AKADEMIA TECHNICZNA

Streszczenie: Proces pozyskiwania systemów uzbrojenia powinien nadążać za zmianami zachodzącymi w obszarach operacyjnym, technicznym i prawnym. Zakres zmian ma spowodować zwiększenie jego efektywności poprzez uproszczenie zasad i skrócenie czasu zaspokojenia potrzeb operacyjnych.

Słowa kluczowe: pozyskiwanie, uzbrojenie i sprzęt wojskowy, zakupy

1. Wprowadzenie

Dynamika, z jaką w ostatnich latach zmieniały się warunki działania Sił Zbrojnych (SZ RP), zaowocowała zmianą w sposobie myślenia nad spełnianiem wymagań technicznych i logistycznych. Aby stworzyć nowoczesne SZ, zdolne do działania w różnych warunkach, zgodnie z zaleceniami Ministra Obrony Narodowej wprowadzono w Siłach Zbrojnych RP w 2005 roku nowe procedury pozyskiwania uzbrojenia i sprzętu wojskowego (UiSW). Jednak istniejący model musi być w sposób ciągły ulepszany, szczególnie w obszarach operacyjnym, technicznym czy też prawnym.

2. System pozyskiwania systemów uzbrojenia – stan obecny

Obecny model pozyskiwania systemów uzbrojenia posiada trzy podstawowe fazy (rys. 1): definiowania potrzeb, nabywania i eksploatacji. Odpowiadają one etapom cyklu życia systemu uzbrojenia⁴².

⁴² Jest to zbiór składający się z procesów i działań realizowanych przez ludzi w czasie życia systemu. Cykl życia systemów uzbrojenia to czas, w którym przechodzą one przez następujące etapy: projektowanie, rozwój, produkcja, użytkowanie, wsparcie, wycofanie [1].

Definiowanie potrzeb	Realizacja nabywania systemów uzbrojenia	Eksploatacja
Faza przedwstępna - dobrze zdefiniowane potrzeby to podstawa do podjęcia decyzji w fazie nabywania	Faza główna - na podstawie zdefiniowanych wymagań analizuje się sposób ich realizacji i podejmuje decyzję o: <ul style="list-style-type: none"> • zakupie gotowych wyrobów • produkcji nowego wyrobu • modernizacji gotowego wyrobu. 	Faza końcowa <ul style="list-style-type: none"> • wprowadzenie do eksploatacji • weryfikacja możliwości z realizowanymi zadaniami • utrzymanie wymaganego poziomu niezawodności • analiza i decyzja o możliwościach dalszego użytkowania • wycofanie • wycofanie wyrobu z eksploatacji.

Rys. 1. Podstawowe fazy w procesie pozyskania systemów wojskowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [2], [3]

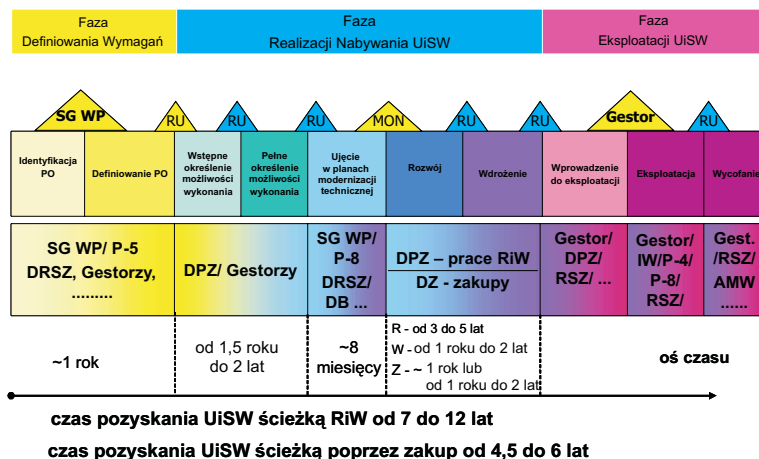
Pierwsza faza związana z definiowaniem wymagań stanowi podstawę do dalszych prac związanych z pozyskaniem systemu uzbrojenia, ponieważ generuje wymagania operacyjne zdefiniowane przez jego gestora⁴³ lub organizatora systemu⁴⁴. Wymagania odnoszą się bezpośrednio do zdolności operacyjnych, jakie ma spełniać analizowany system. Stanowią one zdefiniowane potrzeby i cele użytkownika w odniesieniu do cyklu życia systemu uzbrojenia i jego działania w przewidywanym środowisku walki. Druga faza ma dać odpowiedź na pytanie: kupować nowy system uzbrojenia, modernizować dotychczas użytkowany czy opracować i wyprodukować nowy typ? Od tej decyzji zależy dalsze postępowanie i realizacja określonych procedur pozyskiwania (zakup, praca rozwojowo-wdrożeniowa, modernizacja). Warto przy tym pamiętać, że takie same decyzje dotyczą systemu logistycznego. Czas jego funkcjonowania jest co najmniej równoważny lub dłuższy niż czas życia systemu uzbrojenia nawet z możliwością modernizacji.

Realizacja wymagań operacyjnych według istniejących dokumentów formalno-prawnych może być realizowana dwoma sposobami, jako:

⁴³ Gestor – instytucja wojskowa odpowiedzialna w Siłach Zbrojnych za kierunki rozwoju systemów uzbrojenia, w tym modernizację oraz organizację procesu wykorzystania bojowego rodzaju (grupy) systemów uzbrojenia, a także za szkolenie obejmujące jego użytkowanie [4].

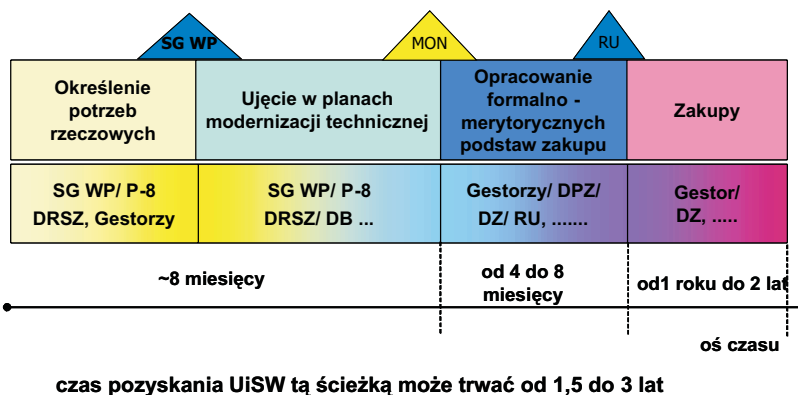
⁴⁴ Organizator systemu – instytucja wojskowa (osoba funkcyjna) odpowiedzialna za tworzenie, rozwój i funkcjonowanie systemu uzbrojenia obejmującego zasięgiem całe Siły Zbrojne. Spełnia rolę koordynatora w stosunku do gestorów systemów uzbrojenia wykorzystywanych w tym systemie [4].

- realizacja głównych potrzeb SZ RP (rys. 2)

Rys. 2. Proces pozyskiwania UisW. Źródło: Opracowano na podstawie [5]

- realizacja potrzeb doraźnych – zgodnie z decyzjami nr 157/MON i 291/MON (rys. 3)

Rys. 3. Proces pozyskiwania UisW – potrzeby doraźne. Źródło: Opracowano na podstawie [5]

Do dokumentów formalnoprawnych regulujących proces pozyskiwania UisW możemy zaliczyć:

- akty prawne wydawane w resorcie Obrony Narodowej, są to m.in.:
 - Decyzja Nr 95/MON z dnia 27 lutego 2007 r., w sprawie wprowadzenia do użytku Wytycznych do przeprowadzenia Przeglądu Potrzeb Operacyjnych

- Decyzja nr 57/MON z dnia 9 marca 2005 r., w sprawie wprowadzenia instrukcji w sprawie realizacji prac rozwojowych i wdrożeniowych w dziedzinie techniki wojskowej oraz testowania gotowych, nowych wzorów uzbrojenia i sprzętu wojskowego (UiSW) w resorcie obrony narodowej
 - Decyzja nr 58/MON z dnia 9 marca 2005 r., w sprawie określenia kompetencji organów wojskowych w zakresie zatwierdzania dokumentacji technicznej na uzbrojenie i sprzęt wojskowy
 - Decyzja nr 157/MON z dnia 29 marca 2007 r., w sprawie wprowadzenia procedur realizacji w okresie przejściowym badań naukowych oraz prac rozwojowych i wdrożeniowych, zakupów nowego uzbrojenia i sprzętu wojskowego w resorcie obrony narodowej
 - Decyzja nr 74/MON z dnia 22 lutego 2007 r., w sprawie trybu wprowadzenia do Sił Zbrojnych RP uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz wycofywaniu UISW nieodpowiadającego wymaganiom wojska
 - Decyzja nr 46/MON z dnia 27 stycznia 2007 r., w sprawie określenia funkcji gestorów i centralnych organów logistycznych UiSW w resorcie obrony narodowej
 - Decyzja nr 291/MON z dnia 26 lipca 2006 r., w sprawie zasad i trybu zawierania w resorcie obrony narodowej umów, których przedmiotem jest uzbrojenie lub sprzęt wojskowy
 - Decyzja nr 149/MON z dnia 29 marca 2007r., w sprawie zasad opracowywania i realizacji centralnych planów rzeczowych;
- 2. akty prawne wydawane poza resortem Obrony Narodowej, a mające wpływ na realizację procesu pozyskiwania UiSW, są to m.in.:**
- Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych*
 - Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. *Kodeks cywilny*
 - Ustawa z dnia 10 września 1999 r. *o niektórych umowach kompensacyjnych zawieranych w związku z umowami dostaw na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa*
 - Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 28 września 2004 r. *w sprawie wykazu uzbrojenia.*

Przyjęte w Polsce procedury pozyskiwania UiSW mają zarówno wady, jak i zalety.

Zalety obecnego procesu to m.in.:

- szczegółowe uregulowanie i opracowanie procedur funkcjonowania procesu pozyskiwania UiSW;
- stworzenie podobnych rozwiązań w procesie pozyskiwania UiSW do istniejących w wielu krajach NATO;
- wprowadzenie mechanizmu kolegiального wspomaganie decyzji MON poprzez utworzenie Rady Uzbrojenia;

- widoczne wprowadzenie analitycznych etapów wspomagających podejmowanie decyzji w procesie pozyskiwania UiSW, np. poprzez stosowanie analizy kosztów;
- połączenie procesów badań naukowych nad nowymi technologiami z rozwojem tych technologii w MON.

Wady obecnego procesu to m.in.:

- brak korelacji procedur wieloletniego planowania rzeczowo-finansowego z procesem pozyskiwania UiSW;
- ujmowanie zadań w planach modernizacji technicznej bez wymaganych dokumentów formalnoprawnych, np. Wstępnych Założeń Taktyczno-Technicznych (WZTT) itd.;
- brak systemu zarządzania ryzykiem w całym procesie pozyskiwania UiSW;
- brak „szybkiej ścieżki” pozyskiwania UiSW realizującej nagłe potrzeby operacyjne;
- brak zdefiniowania, co w polskich realiach oznacza termin „nagła potrzeba operacyjna”;
- brak w MON instytucji zajmującej się: badaniem rynku UiSW, monitorowaniem producentów, dostawców i realizatorów prac rozwojowych;
- duża liczba resortowych dokumentów normujących realizację procesu pozyskiwania UiSW;
- długi czas realizacji pozyskiwania poprzez zakupy itp.

3. Przyczyny zmian w procesie pozyskiwania UiSW

Przyczyn wymuszających rozpoczęcie zmian w procesie pozyskiwania UiSW jest wiele, jednak najważniejsze wydają się trzy następujące grupy:

1. Operacyjne:
 - miana struktury i rodzaju konfliktów oraz pojawiających się na świecie zagrożeń;
 - nowe wymagania funkcjonowania sił zbrojnych – zmiana struktury operacyjnej sił zbrojnych wynikająca z nowych zadań i funkcji;
 - „lawinowe” wycofywanie nieperspektywicznego UiSW doświadczenia z udziału w misjach poza granicami kraju (Bośnia, Afganistan, Irak...);

- osiągnięcie interoperacyjności, tj. realizacja celów dla sił zbrojnych i spełnienie standardów tak, aby istniała możliwość wspólnej realizacji zadań w ramach operacji wielonarodowych;
 - w obszarach planowania i programowania obronnego.
2. Techniczne:
- rozwój nowych technologii w dziedzinie informatyki, elektroniki, nanomateriałów itp.;
 - możliwości przeglądu nowoczesnych technologii poprzez udział w wielu programach europejskich (EDA – European Defence Agency), NATO (RTO – Research Technology Organization) i wdrażanie ich do sił zbrojnych jako wynik własnych prac projektowo-technologicznych;
 - szeroki wybór nowych rodzajów UiSW opartych na nowoczesnych technologiach;
 - możliwości wykorzystania nowych technologii na przyszłym polu walki, np. sieciocentryzm;
 - realizacja i modyfikacja programów modernizacji technicznej dająca w efekcie docelowy model wyposażenia technicznego sił zbrojnych.
3. Prawne:
- ciągle zmiany w aktach prawnych normujących proces pozyskania UiSW w SZ RP – decyzje i rozporządzenia MON, akty spoza resortu MON;
 - ukazanie się Komunikatu Wyjaśniającego w sprawie zastosowania artykułu 296 Traktatu w zakresie zamówień publicznych w dziedzinie obronności;
 - przystąpienie do EDA (Code of Product) – międzynarodowego reżimu stymulującego konkurencyjność europejskiego rynku obronnego – przyjęcie tego kodeksu związane jest z otwarciem narodowych rynków na dostawców zagranicznych przy zamówieniach przekraczających 1 mln euro;
 - rozszerzone znaczenie terminu uzbrojenie i sprzęt wojskowy – Decyzja MON nr 291 z dnia 26 lipca 2006 r.

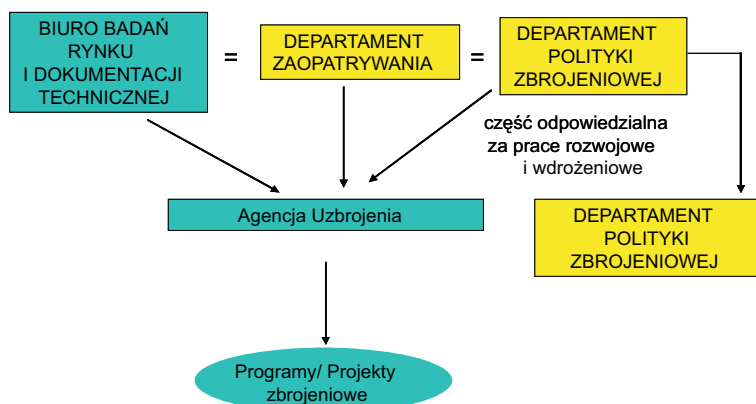
4. Proponowane zmiany w procesie pozyskiwania UiSW

Proponowane zmiany w procesie pozyskiwania systemów uzbrojenia dotyczą:

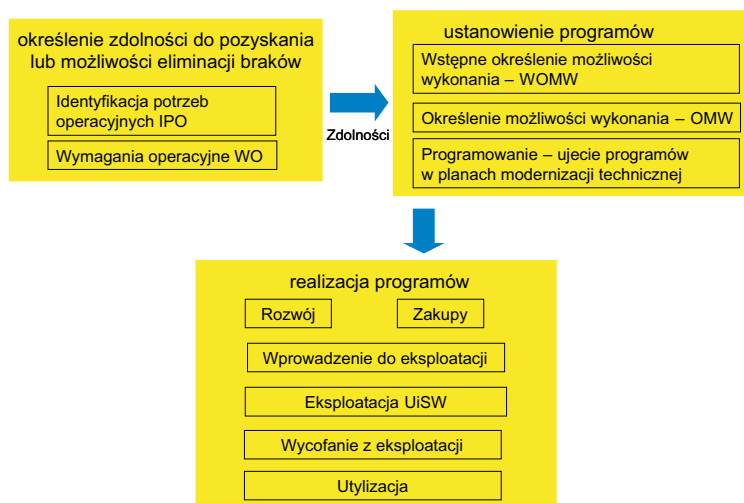
- zwiększenia efektywności realizacji procesu poprzez uproszczenie zasad i skrócenie czasu pozyskania nowego systemu uzbrojenia – szczególnie w zakresie potrzeb doraźnych – skrócenie czasu realizacji potrzeby operacyjnej do 12 miesięcy;

- zmian organizacyjnych dotyczących tworzenia nowych komórek i instytucji odpowiedzialnych za realizację aktualnych i dodatkowych zadań związanych z pozyskiwaniem systemów uzbrojenia;
- zmian w resortowych dokumentach formalnoprawnych regulujących proces pozyskiwania systemów uzbrojenia.

Jeżeli chodzi o zmiany organizacyjne, to dotyczą one głównie utworzenia Agencji Uzbrojenia (rys. 4) i ustanowienia programów zbrojeniowych (rys. 5).

Rys. 4. Tworzenie Agencji Uzbrojenia. Źródło: Opracowano na podstawie [5]

Rys. 5. Realizacja programów zbrojeniowych. Źródło: Opracowano na podstawie [5]

5. Wnioski

Wprowadzenie zmian w procesie pozyskiwania systemów uzbrojenia związane jest z wieloma czynnikami, które w ostatnich 3 latach wywarły wpływ na funkcjonowanie SZ, jak również Polski. Zakres zmian wynikający z wprowadzenia ulepszonych procedur pozyskiwania jest tak duży, zarówno w zakresie ilościowym, jak i jakościowym, że procesu tego nie da się realizować bez zakłóceń i przeszkód. Wynikają one nie tylko z konieczności przyswojenia nowych regulacji, ale w głównej mierze z konieczności zmiany myślenia o sposobie pozyskania UiSW. Może się okazać, że przejście na nowy ulepszony system będzie wymagało dłuższego czasu niż zakładano, szczególnie w momencie, kiedy fundamentem tego procesu jest prawidłowe definiowanie wymagań operacyjnych i sposobu ich późniejszej realizacji.

LITERATURA

- [1] AAP-48 NATO Life Cycle Stages, 2007.
- [2] Decyzja nr 57/MON z dnia 9 marca 2005 r. w sprawie wprowadzenia „Instrukcji w sprawie realizacji prac rozwojowych i wdrożeniowych w dziedzinie techniki wojskowej oraz testowania gotowych, nowych wzorów uzbrojenia i sprzętu wojskowego (UiSW) w resorcie obrony narodowej” (Dz. U. MON z 2005 r., nr 5).
- [3] Decyzja nr 58/MON z dnia 9 marca 2005 r. w sprawie określenia kompetencji organów wojskowych w zakresie zatwierdzania dokumentacji technicznej na UiSW (Dz. U. MON z 2005 r., nr 5).
- [4] Decyzja nr 46/MON z dnia 27 stycznia 2007 r. w sprawie określenia funkcji gestorów i centralnych organów logistycznych UiSW w resorcie obrony narodowej.
- [5] Materiały z Departamentu Polityki Zbrojeniowej.

Acquisition process of armament – challenges and changes

Abstract. The acquisition process of armament should be change such as are changing operational, technical and laws responsibilities. The range of changes has influence on increase of efficiency acquisition process across simplifying the principles and cutting down the time of accomplish the operational requirements.

Key words: acquisition, military equipment, procurement